

Charlotte Pothuizen

Dankwoord bij de aanvaarding van de Aleida Schotprijs 2022

Charlotte Pothuizen (1982) studeerde Poolse literatuur en Muziekwetenschap in Amsterdam en Warschau. Ze was tien jaar lang freelance vertaler Pools en docent Nederlands in Warschau, maar vertaalt nu alleen nog Poolse literatuur. Ze heeft werken vertaald van o.a. Włodzimierz Odojewski (Een zomer in Venetië, Verdraaide tijd), Szczepan Twardoch (De koning, Het zwarte koninkrijk), Olga Tokarczuk (Jaag je ploeg over de botten van de doden en De tedere verteller in samenwerking met Dirk Zijlstra), Tadeusz Borowski (Hierheen naar het gas, dames en heren in samenwerking met Karol Lesman) en Kamil Bałuk (Alle kinderen van Louis). De koning en Jaag je ploeg over de botten van de doden werden genomineerd voor de Europese Literatuurprijs.

VertaalVerhaal dankt de Aleida Schot Stichting voor de mogelijkheid hier ook het juryrapport van Arthur Langeveld en Eric Metz en de inleidingen van Michel Krielaars en Kris Van Heuckelom te publiceren.

Dankwoord bij de aanvaarding van de Aleida Schotprijs 2022

Op een namiddag in juni zag ik dat ik een oproep had gemist. Een telefoontje uit Nederland, van een onbekend nummer. Ik heb een hekel aan bellen, en bijna niemand belt me dan ook meer, en al helemaal niet uit Nederland. Het was vast slecht nieuws. Ik belde terug. Ik moest de beller vragen om zijn naam te herhalen, maar ik had het toch goed verstaan: het was de heer Langeveld, en hij had geweldig nieuws.

Na een woelig jaar met hoge pieken en diepe dalen, zowel op persoonlijk vlak als op macroniveau, bood dit telefoontje mij veel troost en vreugde.

Ouders, vrienden, collega's en overige aanwezigen, fijn dat jullie naar de Waalse Kerk gekomen zijn. Hier op de wallen, vlak bij de vroegere Jodenbuurt, zou Jakob Szapiro, de Joodse gangster uit *De koning* en *Het zwarte koninkrijk*, zich wel op zijn gemak hebben gevoeld. Beter dan ik hier nu; voor een enigszins mensenschuwe introvert die het liefst in de luwte blijft, is het toch wel een nachtmerrie die is uitgekomen om in een grote zaal voor veel mensen te staan.

Toch wil ik Aleida Schot postuum bedanken, want het is een hele eer. Veel dank aan de jury van de Aleida Schotprijs en de Aleida Schotstichting. Vertalers blijven dan wel graag onzichtbaar, maar het is soms wel fijn om erkenning te krijgen voor ons harde werk. Ook ben ik het Letterenfonds, en in het bijzonder Fleur van Koppen, en het Vertalershuis, en dan vooral Peter Bergsma, veel dank verschuldigd: zonder hun morele en financiële steun waren deze vertalingen er waarschijnlijk niet gekomen, of in ieder geval niet in deze vorm.

Na 27 jaar is het de tweede keer dat deze prijs aan een vertaler uit het Pools wordt uitgereikt. In 1995 ontving mijn mentor en inmiddels ook goede vriend Karol Lesman deze voor *Onverzadigbaarheid* van Witkacy. Ik vind het een enorme eer om nu dezelfde prijs in ontvangst te mogen nemen, vooral ook omdat ik deels aan Karol heb te danken dat ik Pools ben gaan studeren en grotendeels aan hem te danken heb dat ik Poolse literatuur ben gaan vertalen en zal blijven vertalen; als de wereld het toestaat en wat mensen blijven lezen. Hierbij wil ik ook mijn ouders (twintig jaar na dato) bedanken dat ze me toch Pools hebben laten studeren, terwijl ze daar aanvankelijk helemaal niet blij mee waren. Sindsdien hebben ze heel wat van mijn vertalingen meegelezen.

Literair vertalen was altijd een droom, het leek me fantastisch om op die manier bruggen te kunnen bouwen, mensen en hun culturen dichter bij elkaar brengen, zonder zelf onder de mensen te hoeven komen. Tijdens mijn studie Pools werd ons echter door een gezaghebbend docent (ik noem geen namen) op het hart gedrukt dat we toch vooral niet moesten gaan vertalen. Literair vertalen was al helemaal kansloos, daar viel geen droog brood mee te verdienen. U ziet het, ik heb niet geluisterd, maar voordat ik me aan

literatuur waagde, heb ik tien jaar lang van alles vertaald, van catalogi tot gebruiksaanwijzingen, van juridische aktes tot pornowebsites.

Tot ik eind 2014 op informatie stuitte over een korte cursus literair vertalen onder leiding van Karol Lesman aan de Vertalersvakschool. Daar heb ik voor het eerst echt kunnen proeven hoe heerlijk literair vertalen is, en ben ik ook bevriend geraakt met een aantal medecursisten, van wie enkele hier aanwezig zijn, en met wie ik ook regelmatig samenwerk. Met Karol, Goverdien en Dirk heb ik een boek van Anna Bikont vertaald, en nobelprijswinnares Olga Tokarczuk vertaal ik met veel plezier samen met Dirk Zijlstra. Het is fijn om de verantwoordelijkheid voor een tekst te kunnen delen, en met z'n tweeën is het ook veel beter lachen en vloeken.

Iwona Mączka, vertaler Nederlands-Pools, was degene die me op *De koning* van Szczepan Twardoch wees. Ik vond het meteen een fantastisch boek: de mengelmoes van genres, de filmische scènes, misdaad, veel vaart; maar ook de stijlmix – Warschause straattaal, Jiddisj, literaire taal, maar ook de ietwat beangstigende parallellen met het heden – een gespleten samenleving die steeds verder de extremen opzoekt. Ik wilde dat het Nederlandstalige publiek toegang kreeg tot deze fantastische roman, en het leek me ook gewoon een ontzettend avontuurlijke vertaalklus over de stad waar ik ruim 10 jaar heb gewoond. Hierbij dank aan Neeltje Smitskamp en Uitgeverij Nieuw Amsterdam, dat ze zich hebben laten overtuigen en dat ze het hebben aangedurfd: met Szczepan Twardoch, hun eerste Poolse fictieschrijver, en met mij, een toen nog relatief onervaren vertaalster.

En natuurlijk dank aan Szczepan Twardoch, dat hij zulke fantastische boeken schrijft.

Ik was niet de enige die *De koning* een goed boek vond: het belandde op de shortlist van de Europese Literatuurprijs. De vertaling van de boeken van Twardoch komt voor mij nog het dichtste bij acteren, vooral omdat ze zo filmisch zijn en veel dialoog bevatten. Ik kon echt opgaan in de personages, terwijl die zo ver weg stonden van mijn normale 'ik'. Wapens, boksen, luxe auto's – allemaal dingen waar ik niets vanaf wist, maar waar ik me met veel plezier in heb verdiept, en waarin ik ben bijgestaan door mijn zeer technisch aangelegde vader en vele andere meelezers en deskundigen. Ik hoop dat het vertaalplezier dat ik heb gehad merkbaar is voor de lezer.

Wij, vertalers, hebben een gezegend beroep. Als het buiten stormt, kunnen wij ons nog altijd maandenlang opsluiten in de wereld van de verbeelding van een auteur. Ook de lezer kan dat, zij het voor kortere duur. En terwijl de wereld in brand staat en de Slaven ten oosten van Polen oorlog voeren, kan er in Nederland, nota bene op de Poolse onafhankelijkheidsdag, nog een prijs worden uitgereikt voor de vertaling van Slavische literatuur. De werkelijke wereld is verdeeld, maar de kosmos van de literatuur is in wezen één, om Olga Tokarczuk maar eens te citeren. Literatuur opent horizonnen, maakt mensen potentieel gevoeliger, empathischer, maakt mensen misschien iets beter.

Literatuur troost, literatuur toont begrip. Ik ben dankbaar dat ik door literatuur te vertalen mensen mogelijk ietsjes dichterbij elkaar kan brengen. Dank u wel.